

KIRIK
TEEL ÜHISE VISIOONI POOLE

Usu ja kirikukorra dokument nr 214

Publications

KIRIK teel ühise visiooni poole
Usu ja kirikukorra dokument nr 214

Autoriõigus © 2013 WCC Publications. Kõik õigused kaitstud. Raamatu kõigi osade mis tahes viisil reprodutseerimine ilma kirjastaja eelneva kirjaliku loata on keelatud, välja arvatud lühikeste tsitaatide avaldamine teadetes või retsensioonides. Kontakt: publications@wcc-coe.org.

WCC Publications on Kirikute Maailmanõukogu (KMN) kirjastus. 1948. aastal asutatud KMN edendab kristlikku ühtsust usus, tunnistuses ja teenimises õiglase ja rahumeelse maailma nimel. Rahvusvahelise ühendusena koondab KMN enam kui 349 protestantlikku, õigeusu, anglikaani ja muud kirikut, esindab üle 560 miljoni kristlase 110 riigis ning teeb koostööd Rooma-Katoliku Kirikuga.

Pühakirjatsitaadid on võetud Eesti Piibliseltsi 1997. aasta piiblitõlkest.

World Council of Churches
150 route de Ferney, P.O. Box 2100 1211
Geneva 2, Switzerland
<http://publications.oikoumene.org>

Tõlge Alar Helstein
Tõlke autoriõigus © Eesti Kirikute Nõukogu

SISUKORD

Saateks
Eessõna
Sissejuhatus

I peatükk. Jumala missioon ja kiriku ühtsus

Kiriku koht Jumala plaanis (1–4)
Kiriku missioon ajaloos (5–7)
Ühtsuse tähtsus (8–10)

II. peatükk. Kolmainu Jumala kirik

Jumala tahe kiriku jaoks (11–12)
Kolmainu Jumala kirik kui koinonia (13–24)
Jumala Isa, Poja ja Püha Vaimu algatus (13–16)
Prohvetlik, preesterlik ja kuninglik jumalarahvas (17–20)
Kristuse ihu ja Püha Vaimu tempel (21)
Üks, püha, katoolne ja apostellik kirik (22–24)
Kirik kui Jumala plaani tunnusmärk ja teenija (25–27)
Osadus ühtsuses ja erinevuses (28–30)
Kohalike kirikute osadus (31–32)

III. peatükk. Kirik: osaduses kasvav

Juba nüüd, aga veel mitte (33–36)
Kasvamine osaduse põhielementides: usk, sakramendid, vaimulik amet (37–57)
Usk (38–39)
Sakramendid (40–44)
Kirikus teenimine
Ordineeritud amet (45–47)

Autoriteedi and kirikuametis (48–51)
Ülevaatamise amet (episkopé) (52–57)

IV. peatükk. Kirik: maailmas ja maailma jaoks

Jumala plaan loodu jaoks: jumalariik (58–60)

Evangeeliumi moraaliküsimus (61–63)

Kirik ühiskonnas (64–66)

Kokkuvõte (67–69)

Ajalooline märkus: dokumendi „Kirik: teel ühise visiooni poole” koostamise protsess

SAATEKS

Maailma eri paigus kirikuid külastades olen tutvunud mitmete probleemidega, mis vähendavad ühtsust kirikute vahel ja sees. Kirikute ja kirikuperede vahel toimuvad oikumeenilised kõnelused soodustavad ka nende mitme-poolseid suhteid. Nii tekivad uued sidemed. Ent paljud on mõistetavatel põhjustel kannatamatud ning sooviksid näha oikumeenilistes kõnelustes ja kokkulepetes suuremat edasiminekut. Mõne kiriku ja kirikupere arvates on tekkinud ka uusi küsimusi, millel võib olla lahutav mõju. Samuti näib, et mõnes kirikus on oikumeenilisel liikumisel vähem jõudu ja pühendunud eestkõnelejaid kui varem. Esineb liikumist killustatuse poole ja keskendumist sellele, mis ühendab vaid väheseid, mitte paljusid. Loomulikult ei tähenda uued probleemid ühtsuse poole püüdlamise lõppu, pigem vastupidi. Ent me peame ka nägema ühtsusepüüdu mitmetahulisemalt ning tuletama endile meelde, et oleme alati ümbritsetud armastusest ja kutsutud armastama (1 Kr 13).

Selles kontekstis kingib Kirikute Maailmanõukogu usu ja kirikukorra komisjon meile avalduse kiriku kohta: see on nende aastatepikkuse eklesio- loogilise töö vil. Lähtudes dokumendist „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet” (1982) ja kirikute vastustest selle kohta, esitati dokument „Kirik: teel ühise visiooni poole” 2012. aastal KMNi keskkomiteele ning saadeti laiali kirikutele, et ergutada edasist refleksiooni kiriku teemal ja saada teksti kohta nende ametlikke vastuseid. Kõnealusel uurimisel ja selle kohta esitatavatel vastustel on eelolevatel aastatel oluline roll, et teha kindlaks järgmised sammud teel nähtava ühtsuse suunas. Eklesiooloogiline töö on seotud kõige

sellega, mis kirik on ning mida selle missioon maailmas ja maailma jaoks tähendab. Seega on dokumendi „Kirik” aluseks kiriku olemus ja missioon. Selles kajastuvad KMNi põhikirjalised eesmärgid ja enesemääratlus ühendusena, mille liikmeskirikud kutsuvad üksteist liikuma nähtava ühtsuse suunas.

Ühtsus on elu ja armastuse and, mitte konsensus või ühepoolsuse põhimõte. Kirikute ühendusena on meid kutsutud väljendama elu ühtsust, mis on meile antud Jeesus Kristuses läbi tema elu, risti ja ülestõusmise, et oleks võimalik ületada katkiolekut, pattu ja kurjust. Nagu dokumendis „Kirik” öeldakse: „Jeesuse tähendamissõnadega ilmutatud Jumala Sõnas kuulutatud ja tema vägevate tegudega sisse pühitsetud jumalariik on maailmakõiksuse lõppsiht. Jumal ei soovinud kirikut selle enda pärast, vaid et see teeniks Jumala plaani maailma uueksloomiseks.” (§ 58)

Olav Fykse Tveit

peasekretär

Kirikute Maailmanõukogu

EESSÕNA

Lähendav tekst „Kirik: teel ühise visiooni poole” lähtub Piiblis esitatud kristliku ühtsuse kujutlusest: „Sest nii nagu ihu on üks tervik ja sel on palju liikmeid, aga kõik selle ihu liikmed, kuigi neid on palju, on üks ihu, nõnda on ka Kristus. Sest meie kõik oleme ühe Vaimuga ristitud üheks ihuks, olgu juudid või kreeklased, olgu orjad või vabad, ning me kõik oleme joodetud ühe Vaimuga” (1 Kr 12:12–13).

Usu ja kirikukorra komisjoni põhiülesanne on „teenida kirikuid nende vastastikuses kutsumises nähtavale ühtsusele ühes usus ja ühes euharistlikus osaduskonnas, mis väljendub jumalateenistuses ja lihtsas elus Kristuses maailmas tunnustamise ja teenimise kaudu, ning liikumises taolise ühtsuse poole, selleks et maailm võiks uskuda” (2012. a põhimäärus).

Kui eesmärk on vastastikune kutsumine nähtavale ühtsusele, siis eeldab see vältimatult üksteise tunnustamist kirikutena, mis kehastavad õigesti usutunnistuse sõnu „üks, püha, katoolne ja apostellik kirik”. Ent kuna on tekkinud ebaloomulik kirikliku lõhenemise olukord, siis on kirikute refleksioon kiriku olemuse ja missiooni teemadel viinud kahtluseni, et erinevad konfessionaalsed eklesioloogiad ei pruugi olla üksnes lahknevad, vaid lausa ühildamatud. Seetõttu on eklesioloogilist kokkulepet juba pikka aega peetud kõige põhilisemaks teoloogiliseks eesmärgiks, mis on vajalik kristliku ühtsuse saavutamiseks. Käesolev usu ja kirikukorra komisjoni teine lähendav tekst on jätkuks esimesele tekstile „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet” (1982) ja selle kohta esitatud ametlikele vastustele, mille põhjal tehti kindlaks täiendavat uurimist vajavad eklesioloogia põhivaldkonnad;” samuti on selle aluseks uurimisdokumendis „Üks ristimine: teel vastastikuse tun-

nustamiseni” (*One Baptism: Towards Mutual Recognition*, 2011) tõstatatud eklesioloolilised küsimused.

Kahekümne aasta jooksul toimunud usu ja kirikukorra komisjoni maailmakonverentsil (1993), kolmel komisjoni täiskogu istungil (1996, 2004, 2009), kaheksateistkümmel alalise koosseisu koosolekul ja lugematutel redaktsoonikoosolekutel on õigeusu, protestantlike, anglikaani, evangelikaalsete, nelipühi ja roomakatoliku kirikute volitatud esindajad püüdnud välja töötada üldist mitmepoolset ja oikumeenilist visiooni kiriku olemusest, eesmärgist ja missioonist. Kirikud on esitanud oma kriitilised ja konstruktiivsed vastused ühisavalduse koostamise kahel varasemal etapil. Usu ja kirikukorra komisjon omalt poolt vastab kirikutele dokumendiga „Kirik: teel ühise visiooni poole”, milles on esitatud komisjoni ühine (või lähendav) avaldus kirikuõpetuse kohta. Tekstis „Kirik” saavutatud lähenemine kujutab endast erakordset oikumeenilist saavutust.

„Kirik” saadetakse kirikutele uurimiseks ja ametlike vastuste koostamiseks vähemalt kahel erineval kuid omavahel sügavalt seotud eesmärgil. Neist esinemine on uuenemine. Mitmepoolse oikumeenilise tekstina ei saa „Kirik” kuuluda täielikult ühtegi konkreetse kirikuõpetuslikku traditsiooni. Aastatel 1993–2012 toimunud pika oikumeenilise protsessi käigus on paljude kirikute teoloogilised sõnastused ja kirikukogemused koondatud viisil, mis võivad ajendada seda teksti lugevaid kirikuid püüdlema täielikuma kirikliku elu poole, samas kui teised võivad sellest leida vahepeal unarusse või unustusse jäänud kiriku elu ja -mõistmise tahke ning kolmandad võivad saada sellest jõudu ja kinnitust. Kogu elu kestvas Kristuses kasvamises leivad kristlased, et neid tõmbab üksteise poole ning nad soovivad oma eluga väljendada Piibli kujutlust ühest ihust: „Sest meie kõik oleme ühe Vaimuga ristitud üheks ihuks, olgu juudid või kreeklased, olgu orjad või vabad, ning me kõik oleme joodetud ühe Vaimuga.”

Teine eesmärk on teoloogiline kokkulepe kiriku teemal. Samavõrd oluline kui lähenemine, mille usu ja kirikukorra komisjon saavutas dokumendis „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet”, oli sellele järgnenud ametlike vastuste protsess. Need vastused on avaldatud kuues köites, millest on näha erinevad määrad, milles kirikud on saavutanud ristimise, armulaua ja vaimuliku ameti küsimustes vastastikuse dokumenteeritud lähenemise. Dokumendi „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet” mõju kirikute liikumisele kristliku ühtsuse suunas on hästi dokumenteeritud ja jätkub tänaseni. Teksti „Kirik:

teel ühise visiooni poole” kohta esitatavates vastustes ei hinnata üksnes usu ja kirikukorra komisjonis saavutatud lähenemist, vaid need näitavad ka eri kirikute eklesioloogia kokkulangevuse ulatust. Nii nagu dokumendi „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet” kohta esitatud vastustes ilmnenu sarnasused andsid uue tõuke ristimise vastastikuseks tunnustamiseks, hakkab sarnane seisukohtade lähenemine kirikuõpetuses mängima olulist rolli kirikute vastastikusel tunnustamisel, kui nad kutsuvad üksteist nähtavale osadusele ühes usus ja ühes euharistlikus osaduskonnas.

Kirikute vastuseid usu ja kirikukorra komisjonile oodatakse komisjoni ja Kirikute Maailmanõukogu liikmeskirikutelt. Lisaks avaldatakse lootust, et kutse seda teksti uurida ja kommenteerida võtavad vastu ka alles hiljuti oikumeenilise liikumisega ühinenud kirikud. Samuti ootab komisjon vastuseid kiriklikelt organisatsioonidelt, näiteks riiklikelt ja piirkondlikelt kirikute nõukogudelt ja kristlike kirikute maailmaliitidelt, mille omavahelised kõnelused on väga palju kaasa aidanud dokumendis „Kirik” väljendatud lähenemise saavutamisele. Konkreetsed küsimused, mille usu ja kirikukorra komisjon kirikutele esitab, et vastamist lihtsamaks teha, võib leida „Kiriku” sissejuhatuse lõpust. Uurimiseks ja vastamiseks esitatud küsimustes käsitletakse nii teoloogiat, praktikat kui ka hingehoidu. Komisjon palub saata ametlikud vastused usu ja kirikukorra komisjoni sekretariaadile Kirikute Maailmanõukogu juures hiljemalt 31. detsembriks 2015.

Kuna selle teksti valmimiseks kuluks kaks aastakümnet, avaldame tänu kõigile, kelle õlgadele, palvetele ja teoloogilistele andidele see toetub: usu ja kirikukorra komisjoni liikmed, kirikud ja teoloogid, kes esitasid vastused dokumentide „Kiriku olemus ja eesmärk” (*The Nature and Purpose of the Church*, 1998) ja „Kiriku olemus ja missioon” (*The Nature and Mission of the Church*, 2005) kohta, usu ja kirikukorra komisjoni sekretariaadi liikmed ning enne meid ametis olnud usu ja kirikukorra komisjoni moderaatorid ja direktorid.

Kanoonik John Gibaut
Usu ja kirikukorra
komisjoni direktor

*Constantia-Ammochostose metro-
poliit dr Vasilios*
Usu ja kirikukorra komisjoni
moderaator

SISSEJUHATUS

„Sinu tahtmine sündigu” on sõnad, mida iga päev ütleb palves lugematu hulk usklikke kõigist kristlikest kirikutest. Jeesus ise palus sarnaste sõnadega Ketsemani aias vahetult enne vangistamist (vt Mt 26:39–42; Mk 14:36; Lk 22:42). Johannese evangeeliumis avaldas ta lisaks ka oma tahte kiriku jaoks, kui ta palus Isa, et kõik tema jüngrid oleksid üks, et maailm usuks (vt Jh 17:21). Seega eeldab Issanda tahte sündimise pärast palumine ühtlasi puhtsüdamlikku püüdu võtta omaks tema ühtsusetahe ja ühtsuse and. Käesoleva teksti „Kirik: teel ühise visiooni poole” teema puudutab paljude arvates kõige raskemat kirikute ees seisvat probleemi, mis ei lase neil Issanda osaduse anni järgi elada: meie arusaama kiriku enda olemusest. Selle anni ja eesmärgi tähtsus näitab järgnevatel lehekülgedel käsitletavate küsimuste kaalukust.

Meie eesmärk on pakkuda välja lähendav tekst ehk tekst, mis ei väljenda kõigis küsimustes küll täielikku konsensust, kuid on siiski midagi palju enam kui vaid täiendavat uurimistööd ergutav vahend. Pigem väljendatakse järgnevatel lehekülgedel seda, kui kaugale kristlikud osaduskonnad on oma ühises kirikumõistmises jõudnud, tuues esile nii tehtud edusammud kui ka töö, mis vajab veel tegemist. Teksti koostas usu ja kirikukorra komisjon, mille eesmärk sarnaselt kogu Kirikute Maailmanõukoguga on teenida kirikuid „nende vastastikusel kutsumises nähtavale ühtsusele ühes usus ja ühes euharistlikus osaduskonnas, mis väljendub jumalateenistuses ja lihtsas elus Kristuses maailmas tunnistamise ja teenimise kaudu, ning liikumises taolise ühtsuse poole, selleks et maailm võiks uskuda”.¹ Taolise nähtava ühtsuse kõige kaunim avaldumisvorm on armulaua pühitsemine, millega

---

¹ Lisateavet selle protsessi kohta leiab teksti lõpus olevast ajaloolisest märkusest.

ülistatakse kolmainu Jumalat ja võimaldatakse kirikul osaleda Jumala töös maailma uueksloomise ja päästmise nimel. Käesolevas avalduses kasutatakse viimastel aastatel kirikutelt usu ja kirikukorra komisjonile laekunud vastuseid kirikuõpetuse teemal, samuti varasemaid oikumeenilisi dokumente, milles on otsitud lähenemist ühises refleksioonis Jumala Sõna üle lootuses, et Püha Vaimu juhatusel osutub võimalikuks Issanda ühtsuse andi täielikult teostada. Nii on see tekst sündinud mitmepoolsete kõneluste tulemusena, millesse on eriti suure panuse andnud kirikute vastused dokumendi „Kiriku olemus ja missioon” kohta, 2009. aastal Kreetal toimunud usu ja kirikukorra komisjoni täiskogu istungil esitatud soovitused ning 2011. aastal Kuproset peetud õigeusu kirikute konsultatsioon. Lisaks on tekstis lähtutud viimastel aastakümnetel kiriku teemal toimunud paljudel kahepoolsetel kõnelustel saavutatud edusammudest.²

Loodame, et „Kirik: teel ühise visiooni poole” teenib kirikuid kolmel moel: 1) esitab tervikliku kokkuvõtte viimaste aastakümnete oikumeenilistest kõnelustest olulistel eklesioloogilistel teemadel; 2) kutsub kirikuid hindama selle dialoogi tulemusi – tunnustama saavutusi, juhtima tähelepanu puudustele ja/või valdkondadele, mida ei ole piisavalt käsitletud; ning 3) annab kirikutele põhjust reflekteerida selle üle, kuidas nemad mõistavad Issanda tahet, et kasvada suurema ühtsuse poole (vt Ef 4:12–16). Loodetavasti annab selline kõiki kirikuid kinnitav, rikastav ja proovile panev teavitamine, vastamise ja kasvamise protsess olulise panuse ühtsuse täielikku teostamisse ja võimaldab ehk teha selles suunas mõned otsustavad sammud.

Teksti ülesehitus põhineb meie käsitletataval kirikuõpetuslikel teemadel. „Kirik: teel ühise visiooni poole” algab peatükiga, milles uuritakse, kuidas kristlik osaduskond on saanud alguse Jumala missioonist maailma päästvaks uueksloomiseks. Kirik on olemuslikult misjoneeriv ja ühtsus on selle missiooniga lahutamatu seotud. Teises peatükis esitatakse kiriku kui osaduskonna mõiste põhitunnused ning tehakse kokkuvõtte suurest osast ühisest refleksioonist selle üle, mida Pühakiri ja järgnenud traditsioon ütlevad kiriku ja Jumala suhte kohta ning mida see suhe tähendab kiriku elu

---

² *Confessing the One Faith: An Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as It Is Confessed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)*, Geneva-Eugene, WCCWipf & Stock, 2010, §216.

ja struktuuri jaoks. Kolmandas peatükis keskendutakse kiriku kasvamisele jumalariigi poole palverännakul oleva rahvana, pöörates erilist tähelepanu mitmele raskele eklesioloogilisele küsimusele, mis on minevikus kirikuid lahutanud. Selles fikseeritakse mõnes sellises küsimuses juba saavutatud ühised arusaamad ning selgitatakse väiteid, mille puhul kirikutel tuleks suurema lähenemise nimel veel tööd teha. Neljandas peatükis kirjeldatakse mitut olulist moodust, kuidas kirik suhtestub maailmaga kui Jumala armastuse tunnusmärk ja esindaja: näiteks Kristuse kuulutamine mitmeusulises keskkonnas, tunnistuse andmine evangeeliumi moraalsetest väärtustest ning reageerimine inimeste kannatustele ja vaesusele.

Usu ja kirikukorra komisjoni 1982. aasta dokumendi „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet” kohta esitatud paljud ametlikud vastused näitasid, et lähendava teksti avaldamisele järgnev vastuvõtmise protsess võib olla täpselt sama oluline kui teksti enda koostamine.³ Seega soovides, et käesolev dokument aitaks edendada siirast eklesioloogilist dialoogi, millesse kõik võivad anda olulise panuse, palutakse kirikutelt tungival, et nad ei piirduks üksnes teksti „Kirik: teel ühise visiooni poole” tõsise läbikaalumisega, vaid esitaksid ka usu ja kirikukorra komisjonile ametliku vastuse järgmiste küsimuste valguses:

- Mil määral väljendab see tekst teie kiriku kirikumõistmist?
- Mil määral saab seda teksti kasutada kirikute ühtsuse kasvatamise alusena?
- Milliste teie kiriku elu muudatuste või uuenduste nimel tuleks selle avalduse valguses töötada?
- Kui palju suudab teie kirik tihendada elu- ja misjonisidemeid nende kirikutega, mis tunnustavad käesolevas avalduses kirjeldatud kirikukäsitlust?
- Millised kiriku elu aspektid vajaksid täiendavat arutelu ja mis oleksid teie kiriku nõuanded usu ja kirikukorra komisjonile, et jätkata tööd kirikuõpetuse valdkonnas?

---

³ Vt anglikaani-luteri kõneluste raport “Osaduses kasvamine” (*Growth in Communion*) teoses: J. Gros, FSC, T.F. Best and L. F. Fuchs, SA (eds.), *Growth in Agreement III: International Dialogue Texts and Agreed Statements*, 1998-2005, Geneva-Grand Rapids, WCC/Erdmans, 2007, 375–425, milles viidatakse olulistele piirkondlikele lepetele (Meissen, Reuilly, Waterloo jne) anglikaani ja luteri kirikute vahel.

Lisaks esitatud üldistele küsimustele leiavad lugejad läbivalt kogu tekstis kaldkirjas löike konkreetsetel teemadel, milles endiselt püsivad eriarvamused. Nende küsimuste eesmärk on ergutada refleksiooni ja innustada kirikuid otsima ühtsuse poole liikudes aina uusi kokkuleppekohti.

I peatükk

JUMALA MISSIOON JA KIRIKU ÜHTSUS

A. Kiriku koht Jumala plaanis

Kristlik käsitlus kirikust ja selle missioonist põhineb kujutlusel Jumala suurest plaanist (*oikonomia*) kogu loodu jaoks – „jumalariigist“, mida Jeesus Kristus ühtaegu töötas ja ilmutas. Piibli kohaselt loodi mees ja naine Jumala näo järgi (vt 1 Mo 1:26–27), millega kaasnes olemuslik võime olla osaduses (kreeka k. *koinonia*) Jumala ja üksteisega. Jumala eesmärk loodu jaoks ei täitunud inimese patu ja sõnakuulmatuse tõttu (vt 1 Mo 3–4; Rm 1:18–3:20), mis kahjustas Jumala, inimeste ja loodud korra suhet. Ent Jumal jäi inimese patule ja eksitusele vaatamata ustavaks. Jumala ajalooline tegevus *koinonia* taastamiseks jõudis pöördumatu võiduni Jeesus Kristuse inkarnatsioonis ja paasamüsteeriumis. Kirik kui Kristuse ihu tegutseb Püha Vaimu väes, et jätkata tema eluandvat missiooni prohvetlikus ja kaastundlikus teenimises, ning osaleb nõnda Jumala töös katkise maailma tervendamiseks. Püha Kolmainsuse enda elust lähtuv osadus on and, mille najal kirik elab, ning on ühtlasi and, mida kirik peaks Jumala soovil pakkuma haavatud ja lõhenenud inimkonnale lepituse ja tervenemise lootuses.

Oma maise teenimise ajal „Jeesus rändas läbi kõik linnad ja külad, õpetades nende sünagoogides ja jutlustades evangeeliumi Kuningriigist ja parandades

kõik haigused ja kõik nõtrused. Aga rahvahulka nähes hakkas tal neist hale” (Mt 9:35–36). Kirik saab oma käsundi otse Kristuse tegudest ja töotusest, kuna ta üksnes ei kuulutanud sõna ja teoga jumalariiki, vaid ka kutsus mehi ja naisi ning läkitas neid Püha Vaimu väes (Jh 20:19–23). Apostlite tegude raamatu järgi olid Jeesuse viimased sõnad jüngritele enne taevaminekut: „Te saate väe Pühalt Vaimult, kes tuleb teie üle, ja te peate olema minu tunnistajad Jeruusalemmas ja kogu Juuda- ja Samaariamaal ning ilmamaa äärteni” (Ap 1:8). Kõik neli evangeeliumi lõpevad misjonikäsuga. Matteus jutustab: „Ja Jeesus astus nende juurde ja kõneles neile: „Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.”” (Mt 28:18–20; vt ka Mk 16:15; Lk 24:45–49; Jh 20:19–21). See Jeesuse käsk annab juba mõista, millist kirikut ta kõnealus ülesande täitmiseks näha soovis. See pidi olema tunnistamisosadus, mis kuulutab sama jumalariiki, mida Jeesus oli kuulutanud, kutsudes kõigi rahvaste inimesi päästvale usule. See pidi olema teenimisosadus, mis võtab uusi liikmeid vastu ristimisega Püha Kolmainuse nimel. See pidi olema jüngriosadus, milles apostlid Sõna kuulutades, ristides ja püha õhtusöömaaega pühitsedes juhendavad uusi usku pöördunud järgima kõiki Jeesuse käske.

Püha Vaim tuli nelipühapäeva hommikul jüngrite peale, et valmistada neid ette neile usaldatud ülesande täitmiseks (vt Ap 2:1–41). Jumal teostab oma plaani maailma päästmiseks (mõnikord kasutatakse selle kohta ladinakeelset väljendit *missio Dei* ehk „Jumala missioon”) Poja ja Püha Vaimu läkitamise kaudu. See Püha Kolmainuse päästetegevus on õige kirikumõistmise jaoks keskse tähendusega. Nagu märgiti usu ja kirikukorra uurimisdokumendis „Tunnistades ühte usku”: „Kristlased usuvad ja tunnistavad usutunnistusega, et Püha Vaimu kaudu Jeesus Kristuses tehtava Jumala töö ja kiriku *tegelikkuse* vahel on lahutamatu side. See on Pühakirja tunnistus. Kiriku lähtekoht on kolmainu Jumala plaan inimkonna päästmiseks.”⁴

---

⁴ Usu ja kirikukorra komisjoni neljanda maailmakonverentsi raportis „Pühakiri, traditsioon ja traditsioonid” (*Scripture, Tradition and Traditions*) märgitakse: „Sõna *traditsioon* tähistab evangeeliumi, mida on kirikus ja kiriku poolt põlvest põlve edasi antud, kiriku elus kohal olevat Kristust ennast. Väljendiga *traditsioonid* osutatakse nii erinevatele väljendusvormidele kui ka sellele, mida me nimetame konfessionaalseteks tra-

Jeesuse kirjelduse kohaselt seisnes tema teenimistöo vaestele rõõmusõnumi kuulutamises, vangide vabakslaskmises, pimedate silmade avamises, rõhutute vabastamises ja Issanda meelepärase aasta kuulutamises (vt Lk 4:18–19, Js 61:1–2 tsitaat). „Kiriku misjon johtub kiriku kui Kristuse ihu loomusest osaleda Kristuse kui Vahendaja teenistuses Jumala ja Tema loodu vahel. Selle kutsumuse keskmes, milleks kirik on maailmas, seisab Jumala riigi kuulutamine, mis on alustatud Jeesuses, ristiloodid ja ülestõusnud Issandas. Kirikud üritavad täita seda evangeelset kutsumust oma seesmise elu läbi, mida kannab euharistlik jumalateenistus, Jumala ülistus, eestpalve, misjoni ja evangelisatsiooni planeerimine, igapäevane eluviis solidaarsuses vaestega ja nende kaitsmine, mis viib isegi vastuseisuni jõududega, mis inimesi rõhuvad.”⁵

B. Kiriku missioon ajaloos

Osutatud algusaegadest peale on kirik olnud pühendunud Kristuses saabunud pääste rõõmusõnumi kuulutamisele sõna ja teoga, sakramentide ja eriti armulaua pühitsemisele ning kristlike koguduste loomisele. Aeg-ajalt on selles tegevuses kohatud kibedat vastupanu; vahel on takistusi teinud vastased ja vahel on reetlikkust põhjustanud sõnumitoojate endi patusus. Sellistele raskustele vaatamata on kuulutus kandnud head vilja (vt Mk 4:8, 20, 26–32).

Üks keeruline küsimus kiriku jaoks on olnud see, kuidas kuulutada Kristuse evangeeliumi nii, et see kõnetaks sõnumi kuuljaid erinevates kontekstides, keeltes ja kultuurides. Kui Paulus jutlustas Ateena Areopaagil Kristusest (Ap 17:22–34), võttis ta appi kohalikud uskumused ja kirjanuduse, mis näitab, kuidas kõige esimene kristlaste põlvkond kasutas Jeesuse surmast ja ülestõusmisest rääkiva rõõmusõnumi tutvustamiseks kuulajate kultuuripärandit, seda vajaduse korral Püha Vaimu juhendamisel teisenda-

---

ditsioonideks” P. C. Roger and L. Vischer (eds.), *The Fourth World Conference on Faith and Order: Montreal 1963*, London, SCM Press, 1964, 50. Vt ka *A Treasure in Earthen Vessels: An Instrument for an Ecumenical Reflection on Hermeneutics*, Geneva, WCC, 1998, §§14–37, lk 14–26.

5 Seda teemat käsitletakse allpool paragrahvides 28–30.

des, nii et see toimis kui juuretis nende ühiskonna heaolu edendamiseks. Sajandite jooksul on kristlaste tunnistus evangeeliumist aset leidnud üha suuremates piirides: Jeruusalemmast ilmamaa äärteni (vt Ap 1:8). Sageli lõppes nende tunnistus Jeesusest märtrisurmaga, kuid selle tulemuseks oli ka usu levimine ja kiriku rajamine igas maailmanurgas. Mõnikord ei ole evangeeliumi kuuljate kultuurilisse ja religioossesse pärandisse suhtunud väärilise austusega, näiteks ajal, kui evangeliseerijad olid kaasosalised imperialistlikus koloniseerimises, mille käigus rüüstati ja koguni hävitati terveid rahvaid, kes ei suutnud end kaitsta tugevamate sissetungijate eest. Selliste traagilistele sündmustele vaatamata suutis Jumala arm, mis on vägevam kui inimese patusus, paljudes maades üles kasvatada tõelisi Kristuse järgijaid ja sõpru ning rajada kiriku suure hulga erinevate kultuuride keskele. Selline mitmekesisus ühe kristliku osaduskonna ühtsuse sees väljendas mõnede varajaste autorite meelest Kristuse mõrsjale Pühakirjas omistatud ilu (vt Ef 5:27 ja Ilm 21:2).⁶ Tänapäeval on usklikud neis kirikutes, mis kunagi ammu tervitasid välismaiseid misjonäre, suutnud tulla appi neile kirikutele, mille esindajatelt nad esimest korda evangeeliumi kuulsid.”

Jumalariigi kuulutamise jätkub nüüdisajal kogu maailmas kiiresti muutuvates oludes. Mõned muutused on kiriku missiooni ja enesemõistmise jaoks eriti keerulised. Laialt levinud teadlikkus religioonide paljususest sunnib kristlasi põhjalikumalt järele mõtlema, kuidas on kuulutus, et Jeesus on üks ja ainus maailma Päästja, seotud teistes religioonides esitatavate väidetega. Sidevahendite arengu tõttu peavad kirikud otsima uusi võimalusi

---

⁶ Vt luteri-roomakatoliku kõneluste dokumendi „Kirik ja õige mõistmine” (*Church and Justification*) alaosa „Kirik kui evangeeliumi sünnitus” (*The Church as 'Creature of the Gospel'*) teoses: J. Gros, FSC, H. Meyer and W. G. Rusch, (eds.), *Growth in Agreement II: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level, 1982-1998*, Geneva, Grand Rapids, WCC-Eerdmans, 2000, 495–498, milles viidatakse selle väljendi kasutamisele Martin Lutheri poolt väljaandes WA 2, 430, 6-7: „*Ecclesia enim creatura est evangelii.*” Mõnedel kahepoolsetel kõnelustel on sama mõtte väljendami- seks kasutatud ladinakeelset väljendit *creatura verbi*: vt reformeeritud-roomakatoliku kõneluste dokumendi „Teel ühise kirikumõistmise poole” (*Towards a Common Understanding of the Church*) alaosa „Kaks kirikukäsitust” (*Two Conceptions of the Church*) (§§ 94–113), milles kasutatakse kiriku kohta väljendeid *creatura verbi* ja „armu sakrament”, teoses: *Growth in Agreement II*, 801–805. Vt ka avaldust „Kutsutud olema üks kirik” (*Called to Be the One Church*), millele on viidatud joonealuses märkuses 10.

evangeeliumi kuulutamiseks ning kristlike koguduste loomiseks ja hoidmiseks. Uutmoodi kirikuks olemist välja pakkuvad „uued kirikud” ajendavad ülejäänud kirikuid otsima võimalusi, kuidas vastata tänapäeva vajadustele ja huvidele, jäädes samal ajal ustavaks sellele, mida on algusest peale edasi antud. Ülemaailmse sekulaarse kultuuri kasv on tekitanud kiriku jaoks olukorra, kus paljud inimesed kahtlevad usu kui sellise võimalikkuses, arvates, et inimelu on piisav iseeneses ilma Jumalale toetumata. Mõnes kohas on kiriku probleemiks liikmeskonna kiire kahanemine ning paljud inimesed ei taju kirikut enam oma elu olulisena, mistõttu need, kes veel usuvad, on hakanud rääkima vajadusest taasevangeliseerimise järele. Arvestades nimeetatud raskusi ja muid probleeme, mis võivad tekkida konkreetsetes kontekstis, jagavad kõik kirikud ühist evangeliseerimisülesannet.

C. Ühtsuse tähtsus

Kristliku ühtsuse tähtsust kiriku missiooni ja olemuse jaoks võib näha juba Uues Testamendis. Ap 15 ja Gl 1–2 näitavad selgelt, et paganate seas tehtav misjon põhjustas pingeid ja ähvardas kristlaste vahel erimeelsusi tekitada. Teatud mõttes taaselustuvad tolle esimese Jeruusalemma nõupidamise kogemused taas praegusaegses oikumeenilises liikumises. Käesolev tekst on üleskutse kõigi kirikute juhtidele, teoloogidele ja usklitele püüelda selle ühtsuse poole, mille pärast Jeesus palus enne seda, kui ta andis oma elu maailma päästmiseks (vt Jh 17:21).

Nähtav ühtsus eeldab, et kirikud suudavad üksteises ehedal kujul ära tunda seda, mida Nikaia-Konstantinoopoli usutunnistuses (381) nimetatakse „üheks, pühaks, katoelseks ja apostellikuks kirikuks”. Sellise äratundmise eeltingimuseks võivad omakorda olla mõne osaduskonna õpetuses, praktikas ja vaimulikus ametis tehtavad muudatused. See on kirikute jaoks oluline ühtsuse poole liikumist raskendav takistus.

Praegu samastavad mõned Kristuse kiriku eranditult ainult oma osaduskonnaga, samas kui teised on valmis möönma, et ka teistes osaduskondades võivad kiriku olemuslikud elemendid realselt, kuid mittetäielikult olemas olla. Osa kirikuid on sõlminud erinevaid lepingulisi suhteid, mis mõnikord hõlmavad ka ühiseid jumalateenistusi.” Mõnede arvates asub Kristuse kirik

kõigis osaduskondades, mille väited nende kristlikkuse kohta on piisavalt veenvad, samas kui teiste meelest on Kristuse kirik nähtamatu ja seda ei ole võimalik meie maise palverännaku ajal täpselt tuvastada.

Põhiküsimused teel ühtsuse poole

Juba alates 1950. aasta Toronto deklaratsioonist on KMN õhutanud kirikuid „tunnistama, et Kristuse kiriku liikmeskond on suurem kui ainult igaiühe oma kiriku liikmeskond”. Lisaks on oikumeenilised kokkupuuted väga suurel määral soosinud ja edendanud kirikute ja nende liikmete vastastikust austust. Sellegipoolest on mõnes põhilises küsimuses alles jäänud erimeelsused, millega tuleb ühiselt tegeleda: „Kuidas tuvastada seda kirikut, mida usutunnistuses nimetatakse üheks, pühaks, katoolseks ja apostellikuks?” „Mis on Jumala tahe selle kiriku ühtsuse jaoks?” „Mida me peame tegema, et Jumala tahet ellu viia?” Käesolev tekst on kirjutatud selleks, et abistada kirikuid taoliste küsimuste üle reflekteerimisel ja ühiste vastuste otsimisel.”

II peatükk

KOLMAINU JUMALA KIRIK

A. Jumala tahe kiriku jaoks

Kõik kristlased jagavad veendumust Pühakirja normatiivsusest ja seetõttu on Piibli tunnistus asendamatu allikas, mis aitab saavutada suuremat üksmeelt kiriku teemal. Kuigi Uues Testamendis ei esitata süstemaatilist kirikuõpetust, sisaldab see ülevaateid esimeste koguduste usust, jumalateenistustest ja jüngerluse praktikast, erinevatest teenimis- ja juhtimisülesannetest, samuti kiriku olemuse väljendamiseks kasutatavaid kujundeid ja metafoore. Hiljem kirikus toimunud tõlgendustöös, milles on alati püütud jääda ustavaks Piibli õpetusele, on aegade jooksul sündinud lisaks terve hulk eklesioloogilisi järeldusi. Seesama Püha Vaim, kes juhendas esimesi kogudusi inspireeritud piibliteksti kirjutamisel, jätkab põlvest põlve Jeesuse hilisemate järgijate juhatamist nende püüdlustes olla ustav evangeeliumile. Seda peetakse silmas väljendiga kiriku „elav traditsioon”³. Enamik osaduskondi on tunnistanud traditsiooni suurt tähtsust, kuid nad hindavad erinevalt selle ja Pühakirja autoriteedi vahekorda.

Uue Testamendi eri raamatutest ja hilisemast traditsioonist võib leida palju erinevaid eklesioloogilisi ideid. Sellise mitmekesisuse sisaldumine Uue Testamendi kaanonis annab tunnistust, et see on ühildatav kiriku

ühtsusega, eitamata samas, et õigustatud erinevusel on piirid.” Õigustatud erinevused ei ole kristliku osaduskonna elus juhuslik nähe, vaid on pigem selle katoolsuse üks aspekt – tunnus, milles kajastub tõsiasi, et see on osa Isa plaanist teostada Kristuse päästetöö inkarnatsiooni kaudu ehk „lihaks saamises” erinevate rahvaste seas, kellele evangeeliumi kuulutatakse. Kiriku müsteeriumi adekvaatseks käsitlemiseks tuleb kasutada ja omavahel suhtestada palju erinevaid kujundeid ja ideid (Jumala rahvas, Kristuse ihu, Püha Vaimu tempel, viinapuu, kari, mõrsja, koda, sõdurid, sõbrad jne). Käesolevas tekstis tahetakse lähtuda Piibli rikkalikust tunnistusest koos traditsioonist pärit ideedega.

B. Kolmainu Jumala kirik kui koinonia

Jumala Isa, Poja ja Püha Vaimu algatus

Kiriku kutsub ellu Jumal, kes on nõnda „maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu” (Jh 3:16) ning kes on läkitanud Püha Vaimu juhatama usklikke kõigesse tõesse, tuletades neile meelde kõike, mida Jeesus õpetas (vt Jh 14:26). Kirikus on usklikud Püha Vaimu kaudu ühenduses Jeesus Kristusega ning tänu sellele on neil ühine elav suhe Isaga, kes kõneleb nendega ja tekitab neis usaldust. Oikumeenilistes püüdlustes jõuda kiriku elu ja ühtsuse suhtes ühisele arusaamale on tõusnud keskele kohale Piibli *koinonia* mõiste. Neis püüdlustes eeldatakse, et osadus ei ole lihtsalt olemasolevate kirikute ühendus nende senisel kujul. Nimisõna *koinonia* (osadus, osalemine, ühendus, ühiseks pidamine) tuleneb tegusõnast, mis tähendab „ühisosa omama”, „ühiseks pidama”, „osalema”, „osaks olema” või „ühiselt tegutsema”, ning esineb kirjakohtades, milles räägitakse Püha Öhtusöömaaja jagamisest (vt 1 Kr 10:16–17), Pauluse koosmeelest Peetruse, Jaakobuse ja Johannesega (vt Gl 2:7–10), vaestele andide kogumisest (vt Rm 15:26; 2 Kr 8:3–4) ning kiriku elust ja õpetusest (vt Ap 2:42–45). Jumala loodud osadusena kuulub kirik Jumalale ja ei eksisteeri iseenda jaoks. Kirik on olemuselt misjoneeriv, kutsutud ja läkitatud andma oma eluga tunnistust sellest osadusest, mida Jumal soovib oma riigis pakkuda kogu inimkonnale ja kõigele loodule.

Kiriku kese ja alus on evangeelium, kuulutus lihaks saanud Sõnast, Jeesus

Kristusest, Isa Pojast. See kajastub Uue Testamendi kinnituses: „Teid pole uuesti sünnitatud kaduvast, vaid kadumatust seemnest, Jumala elava ning jääva sõna kaudu” (1 Pt 1:23). Evangeeliumi kuulutamise kaudu (vt Rm 10:14–18) ja Püha Vaimu väes (vt 1 Kr 12:3) jõuavad inimesed päästvale usule ning sakramentide abil võetakse nad Kristuse ihu liikmeks (vt Ef 1:23). Seda õpetust järgides võivad mõned osaduskonnad kasutada kiriku kohta väljendit *creatura evangelii* ehk „evangeeliumi sünnitis”.⁷ Kiriku elu määratlev aspekt on olla osaduskond, mis kuulab ja kuulutab Jumala sõna. Kiriku elujõud pärineb evangeeliumist ning ta avastab aina uuesti oma teekonna suunda.

Jumalaema (*Theotokos*) Maarja sõnu „sündigu mulle sinu sõna järgi”, millega ta vastas ingli ettekuulutusele, on peetud kiriku ja üksikkristlase käitumise sümboliks ja eeskujuks. Usu ja kirikukorra komisjoni uurimisdokumendis „Kirik ja maailm” (1990) märgiti, et Maarja on „oluline eeskuju kõigile, kes soovivad mõista kristlikus osaduskonnas elamise kõiki tahke”, kuna ta võtab vastu Jumala Sõna ja vastab sellele (Lk 1:26–38), jagab oma rõõmu hea sõnumi üle Eliisabetiga (Lk 1:46–55), mõtiskleb, kannatab ja püüab mõista Jeesususe sünni ja lapseõlve sündmusi (Mt 2:13–23; Lk 2:19, 41–51), püüab aru saada jüngriks olemise tõelisest tähendusest (Mk 3:31–35; Lk 18:19–20), seisab risti juures Jeesususe kõrval, on saatjaks tema ihu hauda kandmisel (Mt 27:55–61; Jh 19:25–27) ning ootab koos jüngritega ja võtab nelipühapäeval koos nendega vastu Püha Vaimu (Ap 1:12–14; 2:1–4).⁷

Kristus palus, et Isa saadaks tema jüngritele Vaimu, kes neid juhiks kogu tõesse (Jh 15:26, 16:13) ning just see Vaim annab usklikele usku ja muid vaimuande, kuid lisaks varustab ka kirikut sellele hädavajalike andide, omaduste ja korraga. Püha Vaim toidab ja elavdab Kristuse ihu kuulutatud evangeeliumi elava hääle, sakramentaalse osaduse, eriti armulauaosaduse ning teenimisametite kaudu.

Prohvetlik, preesterlik ja kuninglik jumalarahvas

Aabrahami kutsumisega valis Jumal endale püha rahva. Prohvetid meenutasid seda valimist ja kutsumist sageli järgmise tugeva vormeliga: „Mina olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks” (Jr 31:33; Hs 37:27; osutatud ka

---

⁷ „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet”, vaimuliku ameti osa § 13, teoses: *Documenta oecumenica. Kirik, ühiskond, misjon* (Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut, 2006), lk 71.

2 Kr 6:16; Hb 8:10). Leping Iisraeliga oli päästeplaani teostamisel otsustav hetk. Kristlased usuvad, et Jeesuse tegevuse, surma ja ülestõusmise ning Püha Vaimu läkitamisega pani Jumal aluse uuele lepingule, mille eesmärk on ühendada kõik inimesed Jumala ja üksteisega. Kristuse algatatud leping on tõeliselt uus, kuid samas jääb kirik Jumala plaanis sügavalt seotuks esimese lepingu rahvaga, kellele Jumal jääb alati ustavaks (vt Rm 11:11–36).

Vanas Testamendis on Iisraeli rahvas rännakul, mille sihiks on töötus, et Aabrahamis saabub õnnistus kõigile maailma rahvastele. Kõigi Kristuse poole pöördunute jaoks on see töötus täitunud temas, kui ta lõhkus ristil vaheseina juutide ja paganate vahel (vt Ef 2:14). Kirik on „valitud sugu, kuninglik preesterkond, püha rahvas” ja Jumala „omandrahvas” (1 Pt 2:9–10). Tunnistades küll Jeesus Kristuse kordumatud preesterlust, kuna tema ühekordsest ohvrists sai alguse uus leping (vt Hb 9:15), on usklikud kutsunud väljendama oma eluga seda, et nemad on määratud „kuninglikuks preesterkonnaks”, pakkudes ennast „Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks” (vt Rm 12:1). Iga kristlane saab Püha Vaimu annid selleks, et ehitada üles kirikut ning täita oma osa Kristuse missioonis. Need annid antakse ühiseks kasuks (vt 1 Kr 12:7; Ef 4:11–13) ning nendest tekib igale isikule, igale kohalikule kogudusele ja kiriku kui terviku kõigile tasanditele vastutuse ja üksteise ees aru andmise kohustus. Vaimuga tugevdatud kristlased on kutsutud elama oma jüngriseisuse kohaselt, kasutades mitmesuguseid teenimise vorme.

Kogu jumalarahvas on kutsutud olema prohvetlik rahvas, kes annab tunnistust Jumala sõnast, preesterlik rahvas, kes pakub ohvrianniks oma jüngriseisuses elatud elu, ning kuninglik rahvas, kes teenib Jumala valitsuse kehtestamise vahendina. See kutsumus on ühine kõigile kiriku liikmetele. Kaheteistkümnne jüngrite kutsumise ja läkitamisega rajas Jeesus aluse oma jüngrite koguduse juhtimisele nende pidevas jumalariigi kuulutamise töös. Tema eeskuju järgides on Vaimu juhendamisel algusest peale välja valitud usklikke, kellele on antud eriline autoriteet ja vastutus. Ordineeritud vaimulike ülesanne on „koguda kokku ja ehitada üles Kristuse ihu, kuulutades ja õpetades Jumala sõna, pühitsedes sakramente ning juhataades koguduse elu jumalateenistustel, missioonis ja hoolekande teenistuses”⁸ Kõik selle ihu

---

⁸ Reformeeritud-roomakatoliku kõneluste dokument „Teel ühise kirikumõistmise poole” (*Towards a Common Understanding of the Church*), § 132, teoses:

osad, nii ordineeritud kui ka ilmikud, on Jumala preesterliku rahva omavahel seotud liikmed. Ordineeritud vaimulikud meenutavad kogudusele tema sõltuvust Jeesus Kristusest, kes on kiriku ühtsuse ja missiooni allikas, ning mõistavad ühtlasi, et ka nende amet sõltub temast. Samal ajal saavad nad oma kutsumust teostada üksnes kirikus ja kiriku heaks; nad vajavad kiriku tunnustust, tuge ja julgustust.

Eri traditsioonidesse kuuluvate kirikute vahel valitseb ulatuslik üksmeel vaimuliku ameti tähtsuse küsimuses. Seda väljendati tabavalt usu ja kiriku-korra komisjoni dokumendis „Ristimine, armulaud ja vaimulik amet” (1982), milles öeldakse: „Kirik pole kunagi olnud isikuteta, kellel on eriline autori-teet ja vastutus”, märkides, et „Jeesus valis ja läkitas jüngrid olema Jumala-riigi tunnistajad”.⁹ Mt 28 kohaselt Jeesuse poolt üheteistkümnele jüngrile usaldatud missioon hõlmab „Kristuselt kirikule antud sõna, sakramendi ja ülevaatamise ametit, mida mõned selle liikmed peavad pidama kõikide kasuks. Need vaimuliku teenimise kolm ametikohustust annavad kirikule maailmas täidetava missiooni jaoks vajaliku varustuse.”¹⁰ Kokkulepitud avaldustest ilmneb selgelt, et nii kogu jumalarahva kuninglik preestriseisus (vt 1 Pt 2:9) kui ka eriline ordineeritud amet on kiriku olulised aspektid, mida ei saa käsitada üksteist välistavate valikutena. Samas on kirikute vahel eriarvamusi küsimuses, kes on pädev tegema osaduskonna nimel lõplikke otsuseid; mõnede meelest saavad seda teha ainult ordineeritud vaimulikud,

---

Growth in Agreement II, 810. Vt ka luteri-roomakatoliku kõneluste raport „Vaimulik amet kirikus” (*Ministry in the Church*), § 17, teoses: H. Meyer and L. Vischer (eds.), *Growth in Agreement: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level*, Ramsey-Geneva, Paulist-WCC, 1984, 252–253: „Uus Testament näitab, kuidas ametite seast kasvas välja eriline amet, milles nähti järjepidevust Kristuse läkitatud apostlitega. See eriline amet osutus vajalikuks koguduste juhtimiseks. Seega võib öelda, et vastavalt Uuele Testamendile oli Jeesus Kristuse poolt apostlite kutsumise ja läkitamisega loodud „eriline amet” „hädavajalik siis – ja on hädavajalik igal ajal ja kõigis oludes”” Metodisti-roomakatoliku dokumendis „Teel kirikut käsitleva avalduse poole” (*Toward a Statement on the Church*) kinnitatakse, et „kirik on alati vajanud Jumala seatud vaimulikku ametit”, vt *Growth in Agreement II*, 588, § 29.

⁹ Vt „Kutsutud olema üks kirik” (*Called to Be the One Church*), § 5, teoses *Growth in Agreement III*, 607.

¹⁰ *Ibid.*

samas kui teised näevad, et ka ilmikutel on sellistes otsustes oma roll.

Kristuse ihu ja Püha Vaimu tempel

Kristus on oma ihu, kiriku, alaline pea, seda juhatades, puhastades ja tervendades (vt Ef 5:26). Samal ajal on ta sellega vahetult seotud, andes Vaimu elu kogu tervikule (Rm 12:5; vt 1 Kr 12:12). Kristusesse uskumine on ihusse kuulumise lahutamatu osa (Rm 10:9). Lisaks toimub enamiku traditsioonide kohaselt Kristuse ihu liikmeks saamine initsiatsiooniriituste või -sakramentide kaudu ning armulaua uuendatakse tema ihu osadust (vt 1 Kr 10:16) aina uuesti. Püha Vaim annab liikmetele mitmesuguseid ande ja loob neis ühtsust ihu ülesehitamiseks (vt Rm 12:4–8; 1 Kr 12:4–30). Ta uuendab nende südame ning varustab ja kutsub neid headele tegudele,¹¹ võimaldades neil nõnda maailmas jumalariigi kasvatamisega Issandat teenida. Kuigi kujund „Kristuse ihu” osutab seega otseselt ja eelkõige Kristuse kirikule, eeldab see olemuslikult ka suhet Püha Vaimuga, nagu ilmneb läbivalt kogu Uuest Testamendist. Selle ilmekas näide on kirjeldus tulekeelte laskumisest nelipühapäeva hommikul kokku tulnud jüngerite peale (vt Ap 2:1–4). Püha Vaimu abiga kasvavad usklikud „pühaks templiks Issandas” (Ef 2:21–22), „vaimulikuks kojaks” (1 Pt 2:5). Püha Vaimuga täidetuna on nad kutsutud elama oma kutsumise vääriliselt austuses, tunnistuses ja teenimises ning olema usinad pidama Vaimu antud ühtsust rahusideme kaudu (vt Ef 4:1–3). Püha Vaim elavdab ja varustab kirikut, et see saaks täita oma osa selles üldises uueksloomises, mille järele kogu loodu ägab (vt Rm 8:22–23).

Üks, püha, katoolne ja apostellik kirik

22. Alates 381. aastal Konstantinoopolis toimunud teisest oikumeenilisest kirikukogust on enamik kristlasi võtnud oma liturgias kasutusele usutunnistuse, milles öeldakse, et kirik on üks, püha, katoolne ja apostellik. Need omadused, mida ei saa üksteisest lahutada, vaid mis täiendavad üksteist ja on omavahel seotud, on kirikule antud Jumala annid, mida usklikud kogu oma inimlikus nõrkuses on alati kutsutud tegelikus elus väljendama.

---

¹¹ Kirikute Maailmanõukogu avalduse „Kutsutud olema üks kirik” (*Called to Be the One Church*) paragrahvides 3–7 esitatakse usutunnistuse kinnituse kohta, et kirik on „üks, püha, katoolne ja apostellik”, sarnane selgitus. Vt *Growth in Agreement III*, 607.

Kirik on üks, sest Jumal on üks (vt Jh 17:11; 1 Tm 2:5). Seetõttu on ka üks apostellik usk, üks uus elu Kristuses ja kiriku üks lootus.¹² Jeesus palus, et kõik tema jüngrid oleksid üks, et maailm saaks uskuda (vt Jh 17:20–21), ning läkitas Vaimu neid üheks ihuks vormima (vt (1 Kr 12:12–13). Praegused lõhed kirikute sees ja vahel on selle ühtsusega vastuolus; „neist tuleb üle saada Vaimu usu, lootuse ja armastuse andide abiga, et eraldatusele ja tõrjumisele ei jääks viimast sõna.”¹³ Sellegipoolest peavad kõik kirikud, vaatamata erimeelsustele, enda aluseks ühte evangeeliumi (vt Gl 1:5–9) ning nende elus on palju ühiseid jooni (vt Ef 4:4–7).

Kirik on püha, sest Jumal on püha (vt Js 6:3; 3 Ms 11:44–45). Jeesus „on armastanud kogudust ja loovutanud iseene tema eest, et teda pühitseda,

---

¹² Näiteks Vatikani II kirikukogul osalenud piiskopid kinnitasid, et „Kirik on Kristuses nagu sakrament või märk ja tööriist ning on väga tihedalt seotud ühenduses Jumalaga ja kogu inimkonna ühtsusega” (vt dogmaatiline konstitutsioon Kirikust *Lumen Gentium*, p. 1), kus sõnaga „tööriist” (*instrument*) tahtakse positiivselt edasi anda mõtet kiriku *toimivusest*. Teised kristlased, kes on kindlalt veendunud kiriku sakramentaalses olemuses, leiavad, et sõna „tööriist” kasutamine kristliku osaduskonna kohta ei ole kohane. Ulatuslikku heakskiitu ideele, et kirik on tunnusmärk, võib näha vastukajast Kirikute Maailmanõukogu raportile „Püha Vaim ja kiriku katoolsus” (*The Holy Spirit and the Catholicity of the Church*), mis koostati KMNi neljandal täiuskogul Uppsalas 1968. aastal ja milles öeldakse: „Kirik räägib julgelt iseendast kui inimkonna saabuva ühtsuse tunnusmärgist”. Vt N. Goodall (ed.), *The Uppsala Report*, Geneva, WCC, 1968, 17. Dogmaatiline konstitutsioon *Lumen Gentium* on avaldatud aadressil <http://www.katoliku.ee/index.php/et/2-uncategorised/158-lumen-gentium>.

¹³ Kirikute Maailmanõukogu konsultatsioon Lõuna-Aafrika Vabariigis tegutsevate liikmeskirikutega, Cottesloe, Johannesburg, 7.–14. detsember 1960, teoses: *The Ecumenical Review*, XIII(2), January 1961, 244–250; „Avaldus konfessionaalse tervikluse kohta” (*Statement on Confessional Integrity*), teoses: *In Christ a New Community: The Proceedings of the Sixth Assembly of the Lutheran World Federation: Dar-es-Salaam, Tanzania, June 13-25, 1977*, Geneva, Lutheran World Federation, 1977. 179–180, 210–212; „Resolutsioon rassismi ja Lõuna-Aafrika Vabariigi kohta” (*Resolution on Racism and South Africa*), teoses: *Ottawa 82: Proceedings of the 21st General Council of the World Alliance of Reformed Churches (Presbyterian and Congregational) Held at Ottawa, Canada, August 17-27, 1982*, Geneva, Offices of the Alliance, 1983, 176–180; Belhari usutunnistus, <https://www.rca.org/resources/confession-belhar?pid=304>.

olles ta puhastanud vees pesemisega sõna läbi ... et tal oleks püha ja laitmatu” (Eg 5:26–27). Kiriku olemuslikust pühadusest annavad tunnistust iga põlvkonna pühad mehed ja naised, samuti kiriku kuulutatud pühad sõnad ja teod, mida kirik teeb kõigepühama Jumala nimel. Ometi on usklike elu ikka ja jälle moonutanud patt, mis on vastuolus selle pühadusega ja käib vastu kiriku tõelisele loomusele ja kutsumusele. Seepärast seisneb osa kiriku pühadusest selles, et kutsuda inimesi pidevalt patukahetsusele, uuenemisele ja eneseparandusele.

Kirik on katooline Jumala piiritu headuse tõttu, sest Jumal „tahab, et kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele” (1 Tm 2:4). Tänu Jumala eluandvale väele on kiriku missioon suurem kui mis tahes tõkked ning kirik kuulutab evangeeliumi kõigile rahvastele. Kus iganes on kohal kogu Kristuse müsteerium, seal on kirik katooline (vt Antiookia Ignatius, *Kiri smürnalastele*, 6), samuti nagu armulaua pühitsemises. Kiriku olemuslikku katoolsust õõnestab see, kui kultuurilistel ja muudel erinevustel lubatakse kasvada lõhestavaks. Kristlased on kutsutud kõrvaldama kõik takistused, mis ei lase seda Püha Vaimu väes kirikule antud tõe ja elu täiust teostada.

Kirik on apostellik, sest Isa läkitas Poja seda rajama. Poeg omakorda valis ja läkitas nelipühapäeval Püha Vaimu andidega võimestatud apostlid ja prohvetid teenima kiriku alusena ja juhatama selle missiooni (vt Ef 2:20; Ilm 21:14; Rooma Clemens, *Kiri korintlastele*, 42). Kristlik osaduskond on kutsutud jääma ustavaks neile apostellikele algetele; jumalateenistuses, tunnistamises või teenimises nendest eemaldumine on vastuolus kiriku apostellikkusega. Püha Vaimu juhatusel toimuva vaimuliku ameti apostelliku suktsessiooni eesmärk on hoida kiriku apostellikust.¹⁴

---

¹⁴ Vt Kirikute Maailmanõukogu avaldus „Kiriku ühtsus kui *koinonia*: and ja kutsumus” (*The Unity of the Church as Koinonia: Gift and Calling*): „Teoloogilistest traditsioonidest, mitmesugustest kultuurilistest, rahvuslikest või ajaloolistest kontaktidest alguse saanud erinevused on osaduse olemusest lahutamatud; ometi on erinevusel ka piirid. Erinevus ei ole õigustatud näiteks siis, kui see ei võimalda ühiselt tunnistada Jeesus Kristust kui Jumalat ja Päästjat, kes on seesama eile, täna ja igavesti (Hb 13:8). [ ] Osaduses tuuakse erinevused kokku üksmeeles kui Püha Vaimu annid, mis suurendavad Jumala kiriku rikkust ja täiust.” Teoses: M. Kinnamon (ed.), *Signs of the Spirit: Official Report Seventh Assembly*, Geneva-Grand Rapids, WCC-Eerdmans, 1991, 173. Õigustatud erinevust käsitletakse sageli rahvusvahelistel kahepoolsetel kõnelustel. Näiteks anglikaani-õigeusu dialoogis on märgitud kohalike kirikute elu suurt mitmekesisust: „Kuni see ei kahjusta

Eelnevate punktide (13–22) valguses on selge, et kirik ei ole ainult kõigi üksikusklike koondnimetus. Kirik on olemuslikult osadus kolmainu Jumalaga ning ühtlasi osaduskond, mille liikmed osalevad ühiselt Jumala elus ja missioonis (vt 2 Pt 1:4), ning Jumal kolmainsusena on igasuguse osaduse allikas ja siht. Seega on kirik ühtaegu nii jumalik kui ka inimlik nähtus.

Kuigi üldtunnustatud sedastuse kohaselt on kirik jumaliku ja inimliku kohtumispaik, esineb kirikute vahel siiski tajuerinevusi või lausa vastandlike veendumusi küsimuses, kuidas Püha Vaimu tegevus kirikus on seotud institutsionaalse struktuuri või vaimuliku ametiga. Mõnede arvates väljendavad kirikukorra teatud olulised aspektid Kristuse enda tahet ja on tema poolt kehtestatud aegade lõpuni, mistõttu evangeeliumile ustavaks jääda soovivatel kristlastel ei oleks põhimõtteliselt mingit voli seda jumalikut ellu kutsutud struktuuri muuta. Teiste väitel on kirikuelu korraldamine Jumala kutse järgi võimalik rohkem kui ühel moel ning kolmandad leiavad, et ühtegi konkreetset institutsionaalset korda ei saa pidada Jumala tahte väljenduseks. Leidub neid, kelle arvates evangeeliumile ustavaks jäämise nimel tuleb mõnikord institutsionaalne järjepidevus katkestada, samas kui teised rõhutavad, et ustavaks saab jääda, kui raskused lahendatakse ilma selliste katkestuste ja nende tagajärjeks oleva eraldumiseta.

Kiriku järjepidevuse ja muutumise seos Jumala tahtega

Tänu vastastikuse austuse ja tähelepanelikkuse vaimus toimunud kannatlikele kohtumistele on paljud kirikud hakanud sügavamalt mõistma kõnealuseid erinevaid tajusid ja veendumusi kiriku järjepidevuse ja muutumise küsimuses. Sellises sügavamas mõistmises saab selgeks, et üks ja sama eesmärk – järgida kiriku elu korraldamisel Jumala tahet – võib ajendada ühtesid inimesi kindlustama

---

nende ühe usu tunnistamist, ei nähta selliseid erinevusi kui puudust või lõhenemise põhjustajat, vaid kui märki ühe Vaimu täiusest, kes jagab igaihele oma tahte järgi.” *The Church of the Triune God: The Cyprus Statement Agreed by the International Commission for Anglican-Orthodox Dialogue 2006*, London, Anglican Communion Office, 2006, 91. Vt ka: luteri-roomakatoliku ühiskomisjoni tekst „Silmitsi ühtsusega” (*Facing Unity*, 1984), §§ 5–7, 27–30 ja eriti 31–34, teoses: *Growth in Agreement II* 445–446, 449–450; anglikaani-roomakatoliku rahvusvahelise komisjoni tekst „Autoriteedi and” (*The Gift of Authority*), §§ 26–31, teoses: *Growth in Agreement III*, 6869; metodisti-roomakatoliku dialoogi tekst „Tõe rääkimine armastuses” (*Speaking the Truth in Love*), § 50, teoses: *Growth in Agreement III*, 154.

järjepidevust ja teisi tegema muudatusi. Me kutsume kirikuid tunnustama ja austama üksteise püüdlusi korraldada kiriku elu vastavalt Jumala tahtele. Samuti kutsume neid üheskoos reflekteerima kriteeriumide üle, mida eri kirikutes kasutatakse järjepidevuse ja muutumise küsimuste vaagimiseks. Mil määral ollakse valmis neid kriteeriume täiendama, võttes arvesse Kristuse tungivat üleskutset leppimisele (vt Mt 5:23–24)? Kas oleks aeg leida mõni uus lähene-misviis?

C. Kirik kui Jumala plaani tunnusmärk ja teenija

Jumala plaan on koondada inimkond ja kogu loodu osadusse Kristuse valitsemise all (vt Ef 1:10). Kirik kui kolmainu Jumala osaduse peegeldus peab seda eesmärki teenima ning on kutsutud näitama inimestele Jumala halastust, aidates neil jõuda eesmärgini, milleks nad loodi ja mis on viimselt nende rõõmu allikas: kiita ja ülistada Jumalat koos kõigi taevaste vägedega. Liikmed täidavad kiriku missiooni oma eluga tunnistades ja võimaluse korral Jeesus Kristuse rõõmusõnumit avalikult kuulutades. Kiriku missioon on teenida seda eesmärki. Kuna Jumal tahab, et kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele (vt 1 Tm 2:4), siis mõistavad kristlased, et Jumal pöördub esmapilgul nähtamatuks jääval viisil ka nende poole, kes ei ole otseselt kiriku liikmed. Kirik suhtub lugupidavalt teistes religioonides ja mitteusklike seas leiduvatesse tõe ja headuse elementidesse, kuid kiriku missiooniks jääb kutsuda teo ja sõnaga tunnistamise abil kõiki mehi ja naisi Jeesus Kristuse tundmisele ja armastamisele.

Mitmes Uue Testamendi kirjakohas kasutatakse Jumala päästeplaani Kristuses (vt Ef 1:9; 3:4–6)) ning ka Kristuse ja kiriku lähedasest suhtest (vt Ef 5:32; Kl 1:24–28) rääkimiseks sõna „saladus” (*mysterion*). Sellest võib järeldada, et kirikul on mingi vaimne transtsendentne kvaliteet, mida ei saa hoomata üksnes selle välist kuju vaadates. Kiriku maist ja vaimset aspekti ei saa üksteisest lahutada. Kristliku osaduskonna organisatsioonilist struktuuri tuleb maksu mis maksab, näha ja hinnata Kristuses antud ja liturgias pühitsetavate Jumala päästeandide valguses Kehastades iseenda eluga inimkonna päästmise ja uueks loomise saladust, osaleb kirik Kristuse missioonis, mille eesmärk on lepitada Kristuse kaudu kõik Jumala ja üksteisega (vt 2 Kr

5:18–21; Rm 8:18–25).

Kuigi valitseb ulatuslik üksmeel selles, et kirik on Jumala eelistatud vahend oma üldise päästeplaani teostamiseks, peavad mõned osaduskonnad selle tõsiasja sobivaks kirjelduseks väljendit „kirik kui sakrament”, samas kui teised sellist sõnastust üldjuhul ei kasuta või lausa keelduvad sellest. Väljendi „kirik kui sakrament” kasutajad mõistavad kirikut kui kolmainu Jumalas loodud osaduse kaudu tekkinud inimestevahelise osaduse toimivat tunnusmärki ja vahendit (vahel kasutatakse selle kohta ka sõna „tööriist”).¹⁵ Väljendi kasutamisest hoidujad leiavad, et see võib raskendada vahetegemist kiriku kui terviku ja üksikute sakramentide vahel ning selle tagajärjel võib tähelepanuta jääda patusus, mida leidub endiselt ka osaduskonna liikmete seas. Kõik on ühel meelel selles, et Jumal on pääste teostaja, kuid erinevused ilmnevad selles, kuidas eri osaduskonnad mõistavad kiriku ja selle rituaalide olemust ja rolli selles päästetegevuses.

Väljend „kirik kui sakrament”

Väljendi „kirik kui sakrament” kasutajad ei eita sakramentide eriomast „sakramentaalsust” ega vaimulike inimlikku nõrkust. Selle väljendi vastased jällegi ei eita, et kirik on Jumala kohalolu ja tegevuse toimiv tunnusmärk. Kas siin võiks siis olla tegemist küsimusega, kus põhjendatud sõnastuslikud erinevused on ühildatavad ja vastastikku aktsepteeritavad?

D. Osadus ühtsuses ja erinevuses

Osaduse elus esinev õigustatud erinevus on Issanda and. Püha Vaim annab ühise kasu nimel usklikele mitmesuguseid täiendavaid ande (vt 1 Kr 12:4–7). Jüngerid on kutsutud olema täiesti ühtsed (vt Ap 2:44–47; 4:32–37) ning samal ajal austama üksteise erinevusi ja leidma nendest rikkust (1 Kr 12:14–26). Kirikus leiduvat mitmekesisust suurendavad veelgi kultuuri- ja ajalootegurid.

---

¹⁵ Vt Kirikute Maailmanõukogu ja Rooma-Katoliku Kiriku koostöörühma raport „Kirik: kohalik ja universaalne” (*The Church: Local and Universal*), § 15, teoses: *Growth in Agreement II*, 866. Selles kirjelduses kasutatud sõna „kohalik” ei tähenda sama mis „konfessionaalne”.

Evangeeliumi tuleb kuulutada konkreetses ajas ja kontekstis mõistetava keele, sümbolite ja kujundite abil, sest ainult nii saab igal ajal ja igal pool südamega selle järgi elada. Õigustatud erinevus satub ohtu siis, kui kristlased hakkavad oma kultuuris käibivaid evangeeliumiväljendusi pidama ainuõigeaks, arvates, et need tuleb ka teiste kultuuride kristlastele kohustuslikuks teha.

Samas ei tohi loobuda ka ühtsusest. Läbi ühise usu Kristusesse, mida väljendatakse Sõna kuulutamise, sakramentide pühitsemise ning teeniva ja tunnistava eluga, on iga kohalik kirik osaduses teiste kirikutega, olenemata nende tegutsemise kohast ja ajast. Ühtsust teeniv ja erinevust säilitav karjaseamet on üks oluline kirikule antud vahend, mis aitab erinevate andidega ja erinevaid seisukohti esindavatel liikmetel jääda üksteise ees vastutavaks.

Ühtsuse ja erinevuse küsimused on olnud esiplaanil alates sellest ajast, kui kirik taipas Püha Vaimu abiga, et ka paganad tuleb osadusse vastu võtta (vt Ap 15:1–29; 10:1–11,18). Jeruusalemma nõupidamiselt Antiookia kristlastele saadetud kiri sisaldab juhust, mida võiks nimetada ühtsuse ja erinevuse teema põhiliseks juhtõriks: „Sest Püha Vaim ja meie oleme arvanud heaks, et teie peale ei tohi panna ühtegi muud koormat kui need hädavajalikud” (Ap 15:28). Hiljem esitati oikumeenilistel kirikukogudel täiendavaid näiteid selliste „hädavajalike” tingimuste kohta, näiteks kui esimesel oikumeenilisel kirikukogul (Nikaia, 325. a) osalenud piiskopid õpetasid, et usuosadus eeldab Kristuse jumalikkuse jaatamist. Tänapäeval on kirikud ühiselt sõnastanud kindlaid kiriklikke õpetusseisukohti, mis väljendavad sellest alust rajavast doktriinist tulenevaid järeldusi, näiteks apartheidi hukkamõistmine paljude kristlike osaduskondade poolt.¹⁶ Õigustatud erinevusel on oma lubatavuse piirid, millest väljudes see võib hakata ühtsuse andi lõhkuma. Kirikus on Jumala osaduse andi ohustanud valeõpetused ja skismad, samuti poliitilised konfliktid ja vaenuavaldused. Lisaks väsimatule tööle lõhede ja valeõpetuste ületamiseks on kristlased kutsutud ka säilitama ja väärtustama omavahelisi õigustatud erinevusi liturgias, kommetes ja õiguses ning viljelema õigustatud erinevusi vaimulaadis, teoloogilises meetodis ja sõnastustes nii, et need toetaksid kiriku kui terviku ühtsust ja katoolsust.”

---

¹⁶ Jeruusalemma Kyrillos, *Katehees 18*, teoses: J. P. Migne, *Patrologia Graeca* 33, 1044.

Õigustatud ja lahutav erinevus

Kristuse palutud ühtsust otsivate oikumeeniliste kõneluste sisuks on suures osas olnud eri kristlike kirikute esindajate püüd Püha Vaimu abiga välja selgitada, millised tingimused on Jumala tahte kohaselt ühtsuseks vajalikud ja mida saab pidada õigustatud erinevuseks. Kuigi kõigil kirikutel on õigustatud ja lubamatu erinevuse eristamiseks oma kord, on selgelt puudu kahest asjast: a) ühised kriteeriumid või eristamisvahendid ning b) nende tõhusaks kasutamiseks vajalikud vastastikku tunnustatud organid. Kõik kirikud soovivad järgida Issanda tahet, kuid on sellegipoolest eriarvamustel mõnede usu ja kirikukorra aspektide suhtes ning samuti selle suhtes, kas taolised eriarvamusel lõhestavad kirikut või kuuluvad õigustatud erinevuste alla. Kutsume kirikuid kaaluma, milliseid edasiviivaid samme saab teha ühise eristamise võimaldamiseks.

E. Kohalike kirikute osadus

Osaduse eklesioloogia annab kasuliku raamistiku kohaliku ja universaalse kiriku vahekorra käsitlemiseks. Enamik kristlasi nõustuks, et kohalik kirik on „ristitud usklite kogudus, kus kuulutatakse Jumala sõna, tunnustatakse apostellikku usku, pühitsetakse sakramente, antakse tunnistust Kristuse lunastustööst maailma heaks ning kus piiskopid või muud vaimulikud teenivad kogudust *episkopé* ametit pidades”³⁹. Kohaliku kiriku olemislaadi mõjutavad nii kultuur, keel kui ka ühine ajalugu. Samal ajal ühendab kõigis paigus asuvaid kristlikke kogudusi teiste kohalike kogudustega kõik see, mis on vältimatult vajalik osaduses elamiseks. Iga kohalik kirik sisaldab kirikuks olemise sisu kogu täiuses. See on täielikult kirik, kuid see ei ole kogu kirik. Seega ei tuleks kohalikkude kirikut käsitada kui midagi eraldiseisvat, vaid pigem kui midagi, mis on elavas suhtes teiste kohalike kirikutega. Kohalike kirikute omavahelist osadust hoiti algusest peale annetuste, kirjavahetuse, üksteise armulaua osalemise ja käegakatsutavate solidaarsusavalduste abil (vt 1 Kr 16; 2 Kr 8:1–9; Gl 2:1–10). Aeg-ajalt tulid kohalike kirikute esindajad esimestel sajanditel kokku, et ühiselt nõu pidada. Kõigi selliste vahendite abil kasvatati vastastikust seotust ja hoiti osadust. Seega ei ole taoline kohalike kirikute osadus mingi vabalt valitav lisavõimalus. Universaalne kirik on maailma kõigi usus ja teenimises ühendatud kohalike kirikute osadus.” See

ei ole üksnes kohalike kirikute summa, liit või ühendus, vaid kõik nad koos on üks ja sama kirik, mis on maailmas kohal ja tegutseb seal. See katoolsus, mida Jeruusalemma Kyrillos kirjeldab oma kateheesis, ei tähenda lihtsalt geograafilist ulatust, vaid ka kohalike kirikute rikkalikku mitmekesisust ning nende osalemist selles usu ja elu täiuses, mis ühendab neid ühes *koinonias*.”

Selles ühises arusaamas kohalike kirikute osadusest universaalse kiriku sees tekivad erinevused, mis ei puuduta ainult väljendiga „kohalik kirik” tähistatava osaduskonna geograafilist ulatust, vaid ka piiskoppide rolli. Mõned kirikud on veendunud, et piiskop kui apostlite järglane on kohaliku kiriku struktuuri ja tegelikkuse jaoks hädavajalik. Seega oleks kohalik kirik rangelt võttes piiskopkond, mis koosneb teatud hulgast kogudustest. Teised, kes on välja kujundanud mitmesuguseid enesemõistmise vorme, kasutavad väljendit „kohalik kirik” harvemini ning ei määratle seda piiskopiametist lähtuvalt. Mõnede selliste kirikute jaoks tähendab kohalik kirik lihtsalt usklike kogudust, mis on ühes kohas kokku tulnud Sõna kuulma ja sakramente pühitsema. Nii piiskopi rolli tähtsustavad kui ka mittetähtsustavad kirikud on aeg-ajalt kasutanud väljendit „kohalik kirik” ka selles tähenduses, mis osutab kirikute piirkondlikule ühendusele, millel on juhatajaameti all toimiv sinodaalne struktuur. Samuti ei ole veel üksmeelt küsimuses, milline on kirikukorra kohaliku, piirkondliku ja universaalse tasandi omavaheline vahekord, kuigi nii mitme- kui ka kahepoolsetes kõnelustes on selles küsimuses tehtud väärtuslikke samme lähenemise suunas.¹⁷

Kohaliku ja universaalse kiriku vahekord

Paljud kirikud suudavad omaks võtta ühise arusaama kohalike kirikute alustrajavast suhtest ja osadusest universaalse kiriku sees. Nad on ühisel seisukohal, et Kristuse kohalolu saab kohalikus kirikus Isa tahtel ja Püha Vaimu väes tõeliselt ilmsiks (see on „täielikult kirik”) ning just see Kristuse kohalolu ajendab kohalikku kirikut osadusele universaalse kirikuga (see ei ole „kogu kirik”). Ent kuigi selles põhimõttelises küsimuses ollakse üksmeelel, võidakse väljendit „kohalik kirik” siiski kasutada erineval moel. Me kutsume kirikuid

---

¹⁷ Selle muutlikkuse tõdemisega ei taheta ähmastada Jeesus Kristuse ja tema evangeeliumi püsivat tähendust: „Jeesus Kristus on seesama eile ja täna ja igavesti” (Hb 13:8).

meie ühises püüdluses suurema ühtsuse poole otsima selles valdkonnas täpsemat vastastikust mõistmist ja üksmeelt: milline on täielikult ühendatud kiriku erinevate elamistasandite vaheline sobiv suhe ning millised konkreetset juhtimisametid on vajalikud nende suhete teenimiseks ja kasvatamiseks?